

ÉPÍTŐMŰVÉSZA

_2009. ÉVTŐL KEZDETT

Építészettörténet

1. Szakrális építészet az ókorban. Az egyiptomi piramis (Keopsz) , a mezopotámiai zikkurat, a görög (Parthenon) és a római templom (Pantheon) vallási-kulturális háttere, építészeti sajátosságai.
2. A római városépítészet. A Forum Romanum. Épülettípusok (amphiteárum, curia, terma, domus, insula). Építőanyagok, mérnöki megoldások. Pannonia provincia városai.
3. A román kori templomépítészet jellemző alaprajzi típusai: Hildesheimi Szt. Mihály templom, Tours-i Szent Márton templom, Caen-i Saint Etienne templom. Bazilikális elrendezés, Westwerk, támváltásos rendszer, kötött alaprajzi rendszer, szentélykörüljáró, nyugati toronypár.
4. A gótikus csarnoktemplom típusa a Chartres-i székesegyház alapján. Alaprajzi rendszer, támív-támpillér, trifórium, a hármass kapuzatok elhelyezkedése, szobrászati díszítés.
5. Az itáliai reneszánsz építészet a Quattrocento és a Cinquecento időszakában. Brunelleschi: Ospedale degli Innocenti, Alberti: mantovai San Andrea templom. A perspektíva elmélet hatása az építészetre. Centrális terek. Bramante: Tempietto. Michelangelo: Kapitólumi tér. Palladio: Villa Rotonda.
6. Barokk kastélyépítészet Franciaországban és Magyarországon. A versailles-i kastély és kertje. Fogalmak: enfilade, sala terrena, cour d'honneur. A kismartoni Eszterházy kastély. A fertődi kastély és kertje.
7. Klasszicista építészet. Városépítészet, új épülettípusok. Hasonlítsa össze Schinkel berlini Altes Museum és Pollack Mihály pesti Nemzeti Múzeum épületét.
8. A historizmus Magyarországon. A „Gesamtkunstwerk” fogalma. Budapest építésze az 1867-es Kiegyezés után. Városszerkezet, Andrássy út, Hősök tere. Pályaudvarok, hidak. Műemléki rekonstrukciók: Schulek: Budavári Nagyboldogasszony templom, Hauszmann: Budavári palota. Az Operaház és az Országház épülete.
9. Lechner Ödön Postatakarék épületének összehasonlítása Otto Wagner bécsi Postatakarék épületével. A nemzeti formanyelv és az ipari esztétika fogalma.
10. A szecessziós építészet regionális központjai. Egy-egy példa alapján fogalmazzon meg jellegzetességeiket. Glasgow, Mackintosh: Képzőművészeti Iskola. Barcelona, Gaudi: Güell park. Brüsszel, Horta: Tassel-ház, Darmstadt Olbrich: kiállítási csarnok épülete.

Építőművészet

1. Miben változik a premodern építészet különböző mozgalmainak építészeti hozzáállása? Mondjon példákat!
2. Hogyan kapcsolható össze a De Stijl és az orosz konstruktivista építészek építészeti felfogása? Mondjon példákat!
3. Hogyan érvényesül Walter Gropius építészeti szemlélete a Bauhaus iskola oktatási rendszerében? Mondjon példákat!
4. Hogyan jut egyre inkább érvényre Ludwig Mies van der Rohe munkásságában a kevesebb több elv? Példaépületekkel szemléltesse a változás folyamatát!
5. Ismertesse Le Corbusier 5 pontjának megjelenését építészetében, majd példákon keresztül mutassa be, hogy melyik anyag válik egyre inkább meghatározóvá későbbi alkotói korszakában!
6. Példákkal jellemezze, hogy Alvar Aalto sokoldalúsága hogyan befolyásolta építészeti alkotótevékenységét!
7. Ismertesse, hogy az amerikai modernizmus miért Chicago városához köthető! Jellemezze azokat az építészeti megoldásokat, amelyek az amerikai építészet későbbi fejlődésére is nagy hatással voltak!
8. Hogyan határozza meg Frank Lloyd Wright építészeti felfogását a természettel való kapcsolat? Mondjon példákat!

Művészettörténet

1. A korai keresztény ikonográfia kialakulása, kapcsolata a késő római művészettel. A jellegzetes szimbólumok: jó pásztor, hal, szőlő, galamb, négy evangélista szimbólumai. A pécsi ókeresztény sírkamrák.
2. A skolasztika és érett gótika összefüggése. A gótikus székesegyházak szobrászati díszítése. Az új ikonográfiai típusok megjelenése: Utolsó ítélet, Szent Anna, Mária és Jézus élete, évszak ábrázolások, hét szabad művészet ábrázolása. A chartres-i és a reimsi székesegyház szobrászi díszítése.
3. Térbeli ábrázolás, a perspektíva elmélet hatása az itáliai reneszánsz művészetre. Giotto freskói, Leonardo da Vinci és a „sfumato” technika, Michelangelo Sixtus kápolnájában lévő freskói alapján.
4. A barokk szobrászat műfaji kérdései, szobrászat és építészet kapcsolata a barokk korszakban. Síremlékek, lovas szobrok, a barokk kert szobrászati díszei. Versailles-i kert szobrászati díszítése.
5. A rokokó kastélyépítészeti. A rokokó enteriőrművészet: a szalon elhelyezkedése és alaprajza, belsőépítészeti kialakítása. Az egységes arculat: textíliák, garnitúrák, új bútortípusok. A kínai hatás: a „chinoiserie” : lakk bútorok, porcelánok, jellegzetes kínai motívumok átvétele. A fertődi kastély enteriőrjei.
6. A klasszicizmus mint stíluskorszak, a modernizmus jelenségei. Stílusok egymás mellett élése, a hagyományos műfajok szétválása. Percier és Fontaine munkássága. Az empire enteriőr és a biedermeier lakberendezés.
7. A XIX. század festészete. A romantika (Delacroix), a realizmus (Courbet) és az impresszionizmus (Monet, Degas) törekvései. A „plein air” fogalma. Témaválasztás, kompozíció és festészeti technikák (optikai színkeverés).
8. A „Gesamtkunstwerk” fogalma a historizmus korszakában. Ybl Miklós Operaháza és a magyar Parlament épülete alapján. Az Operaház freskó díszítése, különös tekintettel Lotz Károly freskójára. A Parlament allegorikus szobrai, a kupolacsarnok történelmi alakjai, a felsőházi ülésterem és a miniszterelnöki dolgozószoba (Foerk Ernő) belsőépítészeti kialakítása.
9. A szimbolizmus hatása a századforduló művészetére. A szecessziós tárgyalakotás és enteriőr. Mackintosh és Joseph Hoffmann enteriőrjei. Van de Velde és Emil Gallé bútorai.
10. Az art deco fogalma, hatása a magyar iparművészetre. A „Budapesti Műhely”, Kozma Lajos munkássága. Árkay Aladár városmajori temploma. Kaesz Gyula munkássága.

Műemlékvédelem

1. **Az örökségvédelem magyar és nemzetközi intézményrendszere, annak kialakulása, és a legfontosabb műemlékvédelmi charták**

- 1850 – Megalakul a bécsi *Zentralkommission*, az első szervezet, amely Magyarországon a műemlékek védelmével intézményesen foglalkozott. Tevékenységét olyan nevek fémjelzik, mint Henszlmann Imre, Rómer Flóris vagy Ipolyi Arnold.
- 1872 – *Magyarországi Műemlékek Ideiglenes Bizottsága*, az első magyar műemlékvédelmi szervezet. (Az intézményes magyar műemlékvédelem születése.)
- 1881 – Kihirdetik az első magyar műemlékvédelmi törvényt. Ez hozza létre a *Műemlékek Országos Bizottságát* (MOB), amely 1957-ig fennáll. Fontos műemlékvédelmi szakemberek ebben az időszakban Möller István, Gerevich Tibor, Lux Kálmán.
- 1957 – Országos Műemléki Felügyelőség (OMF) – Gerő László, Mendöl Ferenc, Sisa Béla
- 1989 – Országos Műemlékvédelmi Hivatal (OMVH)
- 2001 – Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH)
- 2011-től Megyei Kormányhivatalok Kulturális Örökségvédelmi Irodái

- 1965 - ICOMOS (Műemlékek és Történeti Együttesek Nemzetközi Tanácsa) megalakulása az UNESCO keretén belül

- 1931 – Athéni Charta
- 1964 – Velencei Charta
- 1981 – Firenzei Charta (Történeti kertek chartája)
- 1987 – Washingtoni Charta (Történeti városképek megtartása)
- 1989 – Lausanne-i Charta (Régészeti örökség védelme)
- 2000 – Krakkói Charta - szemléletváltás

2. **Örökségvédelmi fogalmak (műemlék, történeti örökség, kulturális örökség, konzerválás, restaurálás, renoválás, rekonstrukció, anastylosis, didaktikus helyreállítás, műemléki védelem, helyi védelem, stb.)**

Első és második előadás eleje

3. **A purista szemlélet és a modern műemlékvédelem összehasonlítása (rekonstrukció és didaktikus helyreállítás). Lassú szemléletváltás, tendenciák a kortárs műemlékvédelemben.**

Purizmus jellemzői

- stílustisztaság, más stílusok eltávolítás
- kiegészítés tiszta stílusban
- eredeti stílus korrektúrája, hozzáköltés

Pl.: francia gótikus katedrálisok, lébenyi templom, pécsi dóm, stb

Didaktikus helyreállítás (magyarázó helyreállítás) - rom emlékeknél

- Célja: magyarázó helyreállítás és védelem
- Módszerei: védő ráfalazások, áthidalások, kisebb kiegészítések
- Határai: ahol a kiegészítés rekonstrukcióvá válik

Pl.: ókeresztény sírkamrák, Kővágószőlősi római kori villa, Vésztő-Mágor Árpád-kori kolostor, török fürdő, Persepolis (Irán), stb.

4. Magmatikus kőzetek (csoportosításuk, kialakulásuk, tulajdonságaik, lelőhelyeik, példák) – a földkéreg anyagának 99%-a, összes többi 1%

- *Mélyégi magmatikus* (peridotit, gabbró, diorit, granodiorit, szienit, gránit) – bázisostól a savasig, sötétől a világosig, egyre növekvő ellenálló képesség

Híres gránitok: asszuáni gránit, egyiptomi sötét gránit,

Legfontosabb gránit lelőhelyek: Asszuán (Egyiptom), Skandináv-hg., Kanada, Alpok, Brazília, Magyarországon Velencei-hg.

Fontosabb gránit építmények: Khefren fáraó halotti temploma, Tutmosis fáraó obeliszkjei Karnakban, El Escorial, Santiago de Compostela-i katedrális, stb.

- *Kiömlési kőzetek* (bazalt, andezit, dácit, trachit, riolit) - bázisostól a savasig, sötétől a világosig

Bazalt: Balaton-felvidék, Karancs, Cserhát vulkánjai (Pl. Badacsonytomaji templom)

Andezit: Észak-Magyarországon (Pl. Nagybörzsönyi templom, Karcsai templom)

Dácit: Duna-kanyar, Visegrád környéke (Pl. római limes építmények)

Riolit: Északi középhegység (Pl. Feldebrői templom)

Riolittufa: Északi középhegység (Pl. Tarnaszentmáriai templom)

Porfír: Dél-Egyiptom, Himalája, Dekkán-fennsík (szarkofágok, sztélék)

5. Üledékes kőzetek (csoportosításuk, kialakulásuk, tulajdonságaik, lelőhelyeik, példák)

Csoportosításuk: klasztikus, vegyi, biológia

Klasztikus szedimentek:

- laza (törmelék, kavics, homok, vályog, anyag)
- diagenizált (breccsa, konglomerátum, homokkő, finom homokkő, agyagpala)

Homokkő: a műemlékvédelem legfontosabb termésköve

Híres homokkövek: DK-Ázsiai v. vietnámi szürke homokkő, egyiptomi homokkő, európai homokkövek, pécsi perm homokkő, Buntsandstein (tarka homokkő)

Vegyi szedimentek:

Mésző: vegyi alapanyaga CaCO_3 , gótika kialakulása a mészkőnek köszönhető
Travertin: édesvízi mészkő

Notre Dame, Saint Chapelle, Reims-i, Amiens-i, Chartres-i, Leon-i székesegyház, Halász-bástya, Parlament, stb.

Piszkei vörös mészkő (vörös „márvány”) Bakócz kápolna, Szathmáry pasztofórium, Herkules kút

6. Metamorf kőzetek (csoportosításuk, kialakulásuk, tulajdonságaik, lelőhelyeik, példák)

Márvány: vegyi alapanyaga CaCO_3 , mészkőből alakul át

Lelőhelyek: Carrara, Pentelikon, Taurus hegység, Dekkán fennsík,

Példák: Milánói dóm, Parthenon, Taj Mahal, stb

Alabástrom: kikristályosodott gipszkőzet, vegyi alapanyaga CaSO_4

Lelőhelyek: Spanyolország, Egyiptom, Irán

Példák: Péntek mecset (Isfahan, Iran), Ali pasa mecset (Kairo), Al Hambra (Granada, Spanyolország), Valenciai katedrális ablakai,

7. Mesterséges építőanyagok (történetük, elterjedésük, előállításuk, tulajdonságaik, példák)

vályog, téglá, beton – 5. előadás anyaga

8. A műemlékeket pusztító tényezők (objektív-szubjektív, természeti-társadalmi), fizikai és vegyi károsodások

Műemlék I. első előadás anyaga + Műemlék II. első előadás anyaga

9. A műemlék-dokumentáció (történeti adatgyűjtés és dokumentálás, épületrégészet, állagfelmérés, kártérkép, szobakönyv, helyreállítási terv)

10. Speciális helyreállítások (faszerkezetek konzerválása és helyreállítása, falfestmények fajtái, levétele és restaurálása, üvegfestészet, üveglablakok helyreállítása)